

Veiligheid binnen De Hartelborgt

Locatie Spijkenisse

Inspectie jeugdzorg

Inspectie van het Onderwijs

Inspectie voor de Gezondheidszorg

Inspectie voor de Sanctietoepassing

Utrecht, september 2007

Samenvatting

Op verzoek van de minister van Justitie hebben de Inspectie jeugdzorg, de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie voor de Sanctietoepassing onderzoek gedaan naar de veiligheid binnen de justitiële jeugdinrichtingen (JJI's) in Nederland.

Bij het onderzoek is door de inspecties het uitgangspunt gehanteerd dat het opsluiten in een beveiligde setting van jongeren met ernstige gedrags- en/of psychiatrische problemen, die al dan niet strafbare feiten hebben gepleegd, op zichzelf een risicovolle situatie is. Incidenten binnen JJI's zijn dan ook niet uit te sluiten. De inspecties verwachten echter wel dat de JJI's ernaar streven om een zo veilig mogelijk leef-, behandel- en werkklimaat te bieden en waarborgen.

In dit rapport beantwoorden de inspecties de vraag of de JJI De Hartelborgt, locatie Spijkenisse, een veilig leef-, behandel- en werkklimaat biedt én waarborgt. De inspecties beantwoorden deze vraag door aan te geven óf en waar de inrichting risico heeft op een onveilig leef-, behandel- en werkklimaat.

Samenvattend oordelen de inspecties dat de Hartelborgt een ernstig risico heeft op een onveilig leef-, behandel- en werkklimaat voor de jongeren en voor het personeel van de inrichting en de daaraan verbonden school.

De belangrijkste reden voor de kwalificatie 'ernstig' is dat op alle gebieden de uitwerking en uitvoering van het inrichtingsbeleid tekortschiet, waardoor de kans op onveilige situaties toeneemt. Binnen De Hartelborgt is een zeer beheersmatige situatie ontstaan, die op gespannen voet staat met de uitgangspunten van een verantwoord leef-, behandel- en werkklimaat. Dit geldt voor de situatie in de inrichting en voor de situatie in de school.

Eén van de geconstateerde oorzaken is gelegen in een gebrekkige personele bezetting en, in het verlengde hiervan, een gebrekkige uitvoering van beleid op alle vier de risicogebieden. Het management én de medewerkers zijn zich bewust van deze situatie. De directie van de inrichting heeft aangegeven dat zij deze ongewenste situatie op korte termijn wil verbeteren door de op handen zijnde reorganisatie. Met deze reorganisatie beoogt de inrichting de deskundigheid van het personeel beter te kunnen inzetten, omdat ervaren en onervaren personeel beter verdeeld wordt, waarna begonnen kan worden met het ontwikkelen en implementeren van nieuw beleid.

De risico's die kunnen ontstaan door deze reorganisatie worden door de directie van de inrichting onderkend. Deze risico's worden in principe ondervangen doordat twee groepen bij aanvang van de reorganisatie niet open gaan, zodat personeel boventallig kan worden ingezet.

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
Hoofdstuk 1 Inleiding.....	7
Hoofdstuk 2 De veiligheid in De Hartelborgt	9
2.1 Preventie en beheersing van agressie en geweld	9
2.1.1. Voorkómen van agressie en geweld.....	9
2.1.2 Optreden tegen agressie en geweld.....	11
2.2 Bejegeningssklimaat	12
2.2.1. Waarborgen rechten jongeren	12
2.2.2. Bieden van voorspelbaar perspectief.....	14
2.2.3. Omgang met jongeren	15
2.3 Opvoeding en behandeling	16
2.3.1. Opvoeding.....	16
2.3.2. Behandeling	19
2.4. Deskundigheid van het personeel.....	21
2.4.1. Bedrijfscultuur	21
Hoofdstuk 3 Oordeel van de inspecties	23
Bieden en waarborgen van een veilig leef- behandel- en werkklimaat.....	23
Bijlage 1 Het onderzoek.....	25
Bijlage 2 Score-classificaties per risicogebied, criterium en indicator	29
Bijlage 3 Geraadpleegde documenten	47

Hoofdstuk 1 Inleiding

Op verzoek van de minister van Justitie hebben de Inspectie jeugdzorg, de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Inspectie van het Onderwijs en de Inspectie voor de Sanctietoepassing onderzoek gedaan naar de veiligheid binnen de justitiële jeugdinrichtingen (JJI) in Nederland.¹ De minister wil weten of zich binnen de JJI's en de daaraan verbonden scholen risicovolle situaties voordoen voor jongeren en personeel en of er door hem en/of de inrichtingen maatregelen ter verbetering genomen moeten worden.

Bij het onderzoek is door de gezamenlijke inspecties het uitgangspunt gehanteerd dat het opsluiten in een beveiligde setting van jongeren met ernstige gedrags- en/of psychiatrische problemen, die al dan niet strafbare feiten hebben gepleegd, op zichzelf een risicovolle situatie is. Incidenten binnen JJI's zijn dan ook niet uit te sluiten.

De gezamenlijke inspecties verwachten echter wel dat de JJI's ernaar streven om een zo veilig mogelijk leef-, behandel- en werkklimaat te bieden en waarborgen.

Om dit te kunnen beoordelen hebben de inspecties een toetsingskader opgesteld waarbinnen vier risicogebieden onderscheiden worden die in belangrijke mate bijdragen aan de (on)veiligheid binnen een JJI en de daaraan verbonden school. Het betreft de volgende gebieden: *Preventie en beheersing van agressie en geweld, Bejegeningssklimaat, Opvoeding en behandeling en Deskundigheid van het personeel.*

Voor elke JJI wordt een rapport opgesteld. In dit rapport beantwoorden de inspecties de vraag of de JJI De Hartelborgt een veilig leef-, behandel- en werkklimaat biedt én waarborgt.

De Hartelborgt is een rijksinrichting, gevestigd in Spijkenisse (nabij Rotterdam) met een dependance in Rotterdam Kralingen. De inrichting heeft in totaal plaats voor 126 jongeren, verdeeld over behandelafdelingen met een zogenaamd (Very) Intensive Care regime (15 plaatsen), gesloten Opvang (76 plaatsen) en een Forensische Observatie en Begeleidings Afdeling (FOBA) met 11 plaatsen.

Het onderzoek heeft plaatsgevonden in Spijkenisse; de situatie in de dependance Kralingen met 11 nachtdetentieplaatsen, 11 plaatsen voor veelplegers en 5 plaatsen voor resocialisatie valt buiten dit onderzoek.

Het onderwijs wordt verzorgd door Horizon, een instelling voor speciaal onderwijs en jeugdzorg.

Leeswijzer

In *hoofdstuk 2* staan de bevindingen van de inspecties over de situatie in de inrichting met betrekking tot de vier risicogebieden, met een toelichting.

¹ De Arbeidsinspectie heeft medewerking verleend in de vorm van inbreng van kennis en ondersteuning bij de voorbereiding en uitvoering van het onderzoek

In *hoofdstuk 3* staat het oordeel van de inspecties.

In *bijlage 1* staan de probleemstelling van het onderzoek, definities, de onderzoeksvraag, de wijze van beoordelen en de uitvoering van het onderzoek uitgewerkt.

De *bijlagen 2 en 3* bevatten respectievelijk de uitwerking van het toetsingskader met Scoreclassificaties en het Overzicht geraadpleegde documenten.

Hoofdstuk 2 De veiligheid in De Hartelborgt

De paragrafen van dit hoofdstuk zijn gewijd aan de bevindingen op de risicogebieden *Preventie en beheersing van agressie en geweld, Bejegeningssklimaat, Opvoeding en behandeling en Deskundigheid van het personeel*. Elke risicogebied is verdeeld in een aantal criteria met indicatoren. Elke paragraaf bevat achtereenvolgens de uitwerking van een criterium in indicatoren en de scores van de inspecties per indicator en daarna de onderbouwing van de scores. De scores zijn weergegeven op een vierpuntsschaal: *afwezig, aanwezig, operationeel en geborgd*. In bijlage 2 staat de uitwerking van de in de oordelen gehanteerde score-classificaties.

2.1 Preventie en beheersing van agressie en geweld

Dit risicogebied kent twee criteria: *de inrichting neemt afdoende maatregelen om agressie en geweld te voorkómen* en *de inrichting treedt adequaat op tegen agressie en geweld*. Allebei de criteria komen hieronder achtereenvolgens aan bod. Elk met een aantal indicatoren.

2.1.1. Voorkómen van agressie en geweld

Scores per indicator

Criterium De inrichting neemt afdoende maatregelen om agressie en geweld te voorkómen	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Veiligheid gebouw		√		
Inzicht in veiligheidsbeleving		√		
Inventarisatie veiligheidsrisico's		√		
Beleid preventie en beheersing incidenten		√		
Training medewerkers.		√		
Beleid ongewenste omgangsvormen		√		
Beleid integriteitsbreuken			√	

Onderbouwing van de scores

Veiligheid gebouw

Door de medewerkers wordt het gebouw in het algemeen als redelijk veilig gekwalificeerd.

Tijdens het verplaatsen door de inrichting is er op alle verkeersgangen cameratoezicht, bediend door de centrale post. Positief is dat de jongeren op hun kamer een eigen douche hebben.

In de groepen waar de verblijfsruimte beneden is en de kamers van de jongeren boven zijn kunnen onoverzichtelijke situaties ontstaan.

Medewerkers zijn niet goed op de hoogte van het calamiteitenplan.

Inzicht in veiligheidsbeleving

Er is geen inzicht in de veiligheidsbeleving van medewerkers.

Er is wel een jongerentevredenheidsonderzoek gedaan, dat herhaald zal worden. De uitkomsten zijn verwerkt in de afdelingsplannen van 2006. In één groep heeft dit geleid tot een concrete verbeteractie, Andere bronnen, zoals het voeren van exit interviews, worden niet benut.

Inventarisatie veiligheidsrisico's

De Risico Inventarisatie en Evaluatie (RI&E) is niet meer actueel. De inrichting geeft aan dat binnenkort een nieuwe inventarisatie zal plaatsvinden.

Beleid preventie en beheersing incidenten

Er is wel een op schrift gesteld beleid aanwezig, maar medewerkers zijn hier veelal niet goed van op de hoogte en weten dus niet altijd wat in voorkomende gevallen van hen verwacht wordt.

Training medewerkers

Volgens de beleidsdocumenten zijn trainingen voor het omgaan met agressie en geweld verplicht gesteld. Er vinden wel trainingen plaats, maar er wordt onvoldoende op gelet of alle medewerkers hier ook daadwerkelijk aan deelnemen. Medewerkers geven aan dat zij door tijdgebrek de trainingen rond het omgaan met agressie niet meer volgen.

Er is weinig tijd voor het inwerken van jonge, onervaren medewerkers.

Beleid ongewenste omgangsvormen

Het beleid op dit gebied ligt vast in het document "Heldere Koers" van De Hartelborgt. Toepassing door medewerkers is echter niet consequent. In de school is het beleid ongewenste omgangsvormen operationeel; de afstemming tussen school en inrichting is echter onvoldoende.

Beleid integriteitsbreuken

Het beleid is te vinden in de huisregels en groepsregels.

Medewerkers zijn bekend met de vertrouwenspersoon integriteit, aan wie ook regelmatig vragen worden voorgelegd.

2.1.2 Optreden tegen agressie en geweld

Scores per indicator

criterium De inrichting treedt adequaat op tegen agressie en geweld	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Personele bezetting		√		
Melding, registratie en analyse van incidenten		√		
Alarmeringsprocedure.			√	
Samenwerking inrichting en school m.b.t. incidenten		√		
Nazorg incidenten		√		

Onderbouwing van de scores

Personele bezetting

Er is een tekort aan personeel, waardoor voortdurend nieuwe medewerkers worden ingezet. Tijdelijk personeel wordt ingehuurd via een speciaal bureau dat voorziet in opgeleide en ervaren groepsleiders. Veelal hebben deze tijdelijke krachten hun ervaring in de reguliere (jeugd)zorg opgedaan, waardoor zij niet voldoende toegerust zijn voor het werken met de specifieke doelgroep van de inrichting. Hierdoor is de inzet van personeel niet altijd evenwichtig en voldoende en is er onvoldoende tijd over voor de individuele begeleiding van jongeren, zoals de invulling van mentorcontacten, het begeleiden van het verlof en de contacten met de ouders.

Het is beleid van De Hartelborgt dat nieuwe medewerkers eerst ingewerkt worden voordat zij op de groepen ingezet worden. In de praktijk kan dit inwerken niet altijd goed gebeuren, omdat er sprake is van een tekort aan ervaren personeel

Wel is gegarandeerd dat jongeren altijd begeleid worden als zij zich verplaatsen door de inrichting. Ervaren medewerkers constateren hierbij wel enige normvervaging. Het beleid schrijft voor dat één groepsleider maximaal vier jongeren begeleidt bij het verplaatsen door de inrichting. Het komt nu voor dat nieuwe medewerkers soms met vijf jongeren door de gangen lopen. De ervaren medewerkers wijten dit enerzijds aan het gebrekkige inwerken en anderzijds aan het vergroten van groepen van acht naar tien jongens bij de behandelafdeling en van tien naar elf in de opvang. Het vergroten van de groepen is gebeurd naar aanleiding van landelijk beleid.

Melding, registratie en analyse van incidenten

Er is een systeem voor melding en registratie van incidenten. Alle bijzondere voorvallen dienen structureel gemeld te worden via de procedure "melding bijzonder voorval".

Deze procedure is niet bij alle medewerkers goed bekend. Ook is er geen eenduidige zienswijze over de inhoud van het begrip incident.

Alarmeringsprocedure.

Medewerkers maken duidelijk dat zij goed op de hoogte zijn van het beleid en bij alarm rennen zij in principe massaal naar de plek van het incident. In de praktijk kunnen afdelingen vanwege de krappe personeelsbezetting niet altijd reageren op een noodoproep. Daarbij is niet altijd duidelijk wie wel of niet reageert op een alarmoproep.

Het massaal reageren op alarm roept bij de inspecties overigens de vraag op of niet een efficiëntere manier van reageren gevonden kan worden. Daarnaast bestaat het gevaar dat door de concentratie van medewerkers op de plek van het incident er elders risicovolle situaties kunnen ontstaan.

Samenwerking inrichting en school met betrekking tot incidenten

Er vindt overdracht van informatie tussen school en inrichting plaats door het dagelijks overleg aan het begin van de schooldag. Terugrapportage vanuit de school naar de inrichting vindt niet gestructureerd plaats en is afhankelijk van de invulling door de individuele leraar.

Nazorg incidenten

Er is een duidelijke procedure, maar medewerkers kennen deze niet.

2.2 Bejegeningssklimaat

Dit risicogebied kent drie criteria: *de inrichting waarborgt de rechten van de jongeren, de inrichting biedt de jongeren een voorspelbaar perspectief en de inrichting gaat respectvol om met de jongeren.* Alle drie de criteria komen hieronder achtereenvolgens aan bod. Elk met een aantal indicatoren.

2.2.1. Waarborgen rechten jongeren

Scores per indicator

criterium De inrichting waarborgt de rechten van de jongeren				
Indicatoren	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Informeren van jongeren		√		
Klachtprocedures, verzoek- of bezwaarschriften		√		
Hulp en rechtsbijstand		√		
Recht op medische/psychiatrische behandeling	√			
Visie op geprotocolleerd uitvoeren van separaties en isolaties	√			
Dagbesteding jongeren (onderwijs of anderszins)		√		

Onderbouwing van de scores

Informeren van jongeren

Jongeren worden wel geïnformeerd over hun rechten en plichten, met name door de op de kamer aanwezige huisregels. Het staat echter niet vast dat zij daar ook kennis van nemen. In een intakegesprek komt deze informatie niet stelselmatig aan de orde. Bovendien zijn de huisregels slechts zeer beperkt in andere talen beschikbaar.

Klachtprocedures, verzoek- of bezwaarschriften

Er is een formeel, bij wet vastgelegd, beklagrecht. De inrichting heeft beleid conform deze wetgeving vastgelegd. Ondanks dit vastgelegde beleid, verwachten de jongeren weinig van de klachtprocedure. Dit maakt dat het indienen van klachten door jongeren niet beschouwd wordt als een vanzelfsprekend en geaccepteerd middel om op te komen voor hun rechten.

De Commissie van Toezicht is niet bij alle jongeren bekend.

Hulp en rechtsbijstand

De mogelijkheid om door een raadsman of een andere derde ondersteund te worden is aanwezig. Jongeren moeten daartoe zelf het initiatief nemen. Actieve ondersteuning vanuit de inrichting is er niet.

Recht op medische/psychiatrische behandeling

De Hartelborgt biedt jongeren huisartsenzorg van dezelfde kwaliteit als in de vrije maatschappij. De huisartsenzorg is toegankelijk door tussenkomst van een verpleegkundige. Jongeren hebben op indicatie toegang tot psychiatrische zorg. Echter, de toegankelijkheid van deze zorg kon tijdens het onderhavige inspectietoezicht niet worden geverifieerd, omdat de betreffende psychiaters, ondanks toezeggingen, niet bereikbaar waren.

De aan een afdeling verbonden gedragsdeskundigen hebben weinig mogelijkheden om een bijdrage te leveren aan het (bij)scholen of instrueren van het afdelingspersoneel. Naast het feit dat afdelingspersoneel hiervoor zelf weinig uren beschikbaar heeft, maakt het hoge ziekteverzuim en grote personeelsverloop dit ook haast niet mogelijk.

Visie op geprotocolleerd uitvoeren van separaties en isolaties

Een visie op het geprotocolleerd uitvoeren van separaties en isolaties is in beperkte mate aanwezig. Het is niet duidelijk hoe in voorkomende gevallen het subsidiariteits-, proportionaliteits- en doelmatigheidsbeginsel wordt toegepast. Afspraken over separaties en isolaties functioneren onvoldoende in de praktijk. Zo is het bijvoorbeeld niet altijd duidelijk wie in noodsituaties de regie voert. Buiten kantoortijden geldt dat de regie gevoerd wordt door het geconsigneerde afdelingshoofd in overleg met het geconsigneerde directielid. Tijdens kantoortijden gaat de inrichting er echter vanuit dat er altijd voldoende afdelingshoofden en gedragsdeskundigen aanwezig zijn om bij incidenten de leiding te nemen.

Het uitgangspunt dat De Hartelborgt hanteert is dat fysieke inperkingen door middel van separatie/isolatie zo kort mogelijk duren, hetgeen over het algemeen ook lukt. Daar staat echter tegenover dat separaties die op vrijdag plaatsvinden niet eerder dan de eerst volgende werkdag (in de regel maandag) worden beëindigd. De leidinggevende, en niet de psychiater of de gedragsdeskundige, beslist over aanvang en beëindiging. Om een inhoudelijke, en niet alleen een beheersmatige toetsing in te bouwen, is door de gedragsdeskundigen voorgesteld dat zij (mede ook vanuit hun nieuwe rol als dual verantwoordelijke) consignatiediensten gaan draaien en (ook gedurende) weekenden (mee) beslissen over aanvang en beëindiging van separaties.

Dagbesteding jongeren (onderwijs of anderszins)

Het onderwijs is een vast onderdeel van het dagprogramma voor de jongeren die zijn opgenomen in De Hartelborgt. Sinds januari 2007 is het onderwijsaanbod vergroot, maar helaas vallen veel lessen uit, waardoor jongeren veel tijd doorbrengen op de leefgroep of op de eigen kamer.

2.2.2. Bieden van voorspelbaar perspectief

Scores per indicator

criterium De inrichting biedt de jongeren een voorspelbaar perspectief	Atwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Informatie jongeren over doel en perspectief verblijf		√		
Betrokkenheid jongeren bij verblijfs-/behandelplan.		√		
Betrokkenheid ouders/wettelijke vertegenwoordigers bij verblijfs-/behandelplan		√		
Informatie jongeren over doel en perspectief school		√		

Onderbouwing van de scores

Informatie jongeren over doel en perspectief verblijf

Jongeren worden wel geïnformeerd over hun plaatsing, maar dat gebeurt tamelijk ongestructureerd. De kwaliteit van de informatie is afhankelijk van de persoon van de groepsleider.

Betrokkenheid jongeren bij verblijfs-/behandelplan.

Betrokkenheid van jongeren bij het opstellen van hun verblijfs- of behandelplan is wel in beleidsdocumenten vastgelegd, maar in de praktijk gebeurt het niet. Zij worden achteraf over het plan geïnformeerd.

Overigens is gebleken dat voor de jongeren in de opvangafdelingen in een meerderheid van de gevallen niet of in elk geval niet binnen de vastgestelde termijn een verblijfsplan opgesteld wordt. Volgens de medewerkers van de opvangafdelingen is dit te wijten aan de personele krapte waardoor ook deze mentortak er momenteel bij inschiet. Door het personeel van de behandelafdelingen is

aangegeven dat daar inmiddels ook een achterstand is in het opstellen van behandelplannen. Behandelbesprekingen vinden echter nog wel plaats.

Betrokkenheid ouders/wettelijke vertegenwoordigers bij verblijfs-/behandelplan

Op papier worden ouders bij het opstellen van het plan betrokken, in de praktijk gebeurt dit veelal niet.

Informatie jongeren over doel en perspectief school

Jongeren in de behandelgroepen zijn over het algemeen redelijk op de hoogte van doel en perspectief van het onderwijs. De jongeren in de opvanggroepen niet. Sinds januari 2007 bevindt de school zich in een overgangsfase; de zogenoemde leerlijnen zijn afgeschaft en vervangen door een breder programma voor alle jongeren. Op dit moment leidt dat tot veel onduidelijkheid en onvrede over het onderwijs bij veel jongeren, ook in de behandelgroepen.

De school werkt hard aan verbetering van de intake, het snel bepalen van de startsituatie van de jongere en het opstellen van een onderwijstraject/handlingsplan, maar geconstateerd moet worden dat dit laatste voor veel jongeren nog niet aanwezig is.

2.2.3. Omgang met jongeren

Scores per indicator

criterium De inrichting gaat respectvol om met de jongeren	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Bescherming privacy en persoonlijke levenssfeer			√	
Naleving gedragsregels/omgangsvormen		√		
Nemen/verantwoorden van sanctionerende en geweldsmaatregelen			√	
Besluitvorming/verantwoording van intrekken vrijheden		√		

Onderbouwing van de scores

Bescherming privacy en persoonlijke levenssfeer

Het beleid ten aanzien van bescherming van de privacy van jongeren wordt door de medewerkers daadwerkelijk toegepast.

Naleving gedragsregels/omgangsvormen

Er is wel beleid ten aanzien van gedragsregels en omgangsvormen, maar de toepassing ervan is niet consequent. Enkele gesprekspartners gaven aan dat het personeel niet altijd voorbeeldgedrag vertoont.

Nemen/verantwoorden van sanctionerende en geweldsmaatregelen

Er zijn protocollen die in overeenstemming zijn met de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen (Bij). Jongeren worden op de hoogte gesteld als een sanctie wordt opgelegd.

Een kanttekening is wel dat de inspecties de indruk hebben dat door het gebrek aan voldoende en ervaren personeel de neiging bestaat sneller sancties te treffen. Een voorbeeld hiervan is de wijze waarop met het middel 'time-out' wordt omgegaan. Medewerkers geven aan dat als zij vermoeden dat een jongere mogelijk gewelddadig of escalerend gedrag gaat vertonen, hij naar zijn kamer wordt gestuurd. In het verleden werd de jongere dan in de groep gehouden en door de groepsleiding werd dit gedrag door middel van gedragsinterventies aangepakt en omgebogen zodat daadwerkelijk aan gedragsverandering gewerkt kon worden. Door de time-out op de kamer wordt weliswaar de rust in de groep beheerst, maar moeilijk gedrag van individuele jongeren niet aangepakt. De duur van de time-out is beperkt zodat dit niet als sanctionerende maatregel volgens de Bij verantwoord hoeft te worden.

Besluitvorming/verantwoording van intrekken vrijheden

Het beleid is vastgelegd in protocollen en voor de jongeren terug te vinden in de huisregels. Ook hier is de toepassing echter niet consequent.

2.3 Opvoeding en behandeling

Dit risicogebied kent twee criteria: *de inrichting stelt de opvoeding van de jongeren centraal* en *de inrichting behandelt jongeren met psychiatrische en gedragsproblematiek*. Allebei de criteria komen hieronder achtereenvolgens aan bod. Elk met een aantal indicatoren.

2.3.1. Opvoeding

Scores per indicator

criterium De inrichting stelt de opvoeding van de jongeren centraal				
Indicatoren	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Aansluiting dagprogramma bij ontwikkelingsbehoeften		√		
Afstemming leefomgeving op ontwikkelingsbehoeften	√			
Samenstelling leefgroepen		√		
Samenstelling schoolgroepen	√			
Multidisciplinair overleg over begeleiding jongeren/leerlingen			√	
Bepalen beginsituatie leerlingen		√		
Volgen vorderingen en ontwikkeling leerlingen	√			
Leerinhouden/dagprogramma in relatie tot handelingsplan		√		
Evaluatie uitvoering handelingsplan	√			

Onderbouwing van de scores

Aansluiting dagprogramma bij ontwikkelingsbehoeften

Op de leefgroepen is een dagprogramma aanwezig. Dit programma geeft de momenten aan waarop dagelijkse activiteiten als opstaan, luchten, eten en school plaatsvinden. Het dagprogramma is bij jongeren en groepsleiding bekend, maar het is niet afgestemd op de behoeften van de jongeren. De inrichting geeft hierbij aan dat het dagprogramma door de Beginselenwet justitiële jeugdinrichtingen dwingend wordt voorgeschreven, waardoor er niet veel ruimte is om dit af te stemmen op de behoeften van de jongeren.

Afstemming leefomgeving op ontwikkelingsbehoeften

De leefruimten zijn verdeeld in een zit- en eetgedeelte met een keukentje. Er is een tv en er zijn spellen aanwezig. De ruimtes maken een smoezelige en onverzorgde indruk. Meubilair wordt centraal ingekocht. Daarnaast is een (bescheiden) budget aanwezig om de ruimte verder aan te kleden. Hiervan wordt door de groepen niet structureel gebruik gemaakt.

Samenstelling leefgroepen

Plaatsing in De Hartelborgt gebeurt door toewijzing van Bureau Individuele Jeugdzaken (IJZ) van DJI. Binnen de inrichting wordt de jongere vervolgens, in overleg met afdelingshoofden en gedragsdeskundige, in een groep geplaatst. Op het moment van het inspectieonderzoek vond een reorganisatie plaats. De indeling van de groepen gaat veranderen. Er komen specifieke inkomsten groepen waar jongeren na toewijzing door IJZ in geplaatst worden en binnen de opvang zullen de jongeren per leeftijd ingedeeld worden (16-/16+ groepen). Ook komt er een specifieke afdeling bijzondere zorg voor kwetsbare jongens. De Foba-afdeling blijft in zijn huidige vorm bestaan. De samenstelling van de groepen gaat geleidelijk, via het in- en uitstroom proces, wisselen. Vooruitlopend hierop gaan een week na het inspectiebezoek de groepsleiders alvast aan de slag in hun nieuwe team.

Samenstelling schoolgroepen

Tot voor kort werden de jongeren door de school ingedeeld in zogenaamde leerlijnen, op basis van hun ontwikkelingsbehoeften. Per januari 2007 is het systeem van leerlijnen verlaten en vervangen door een breed en verplicht onderwijsaanbod voor alle jongeren en een uitbreiding van het gemiddeld aantal uren. De schoolgroepen zijn gedifferentieerd samengesteld en mede door het ontbreken van handelingsplannen is het onderwijsaanbod in de groepen niet afgestemd op de individuele behoeften van de jongeren. Bij de herindeling van de groepen door De Hartelborgt is onderwijs (nog) niet betrokken als indelingscriterium.

Multidisciplinair overleg over begeleiding jongeren/leerlingen

De frequentie en de samenstelling van het multidisciplinair overleg is vastgesteld en is gericht op de dagelijkse begeleiding van de jongeren. Eenmaal per veertien dagen vindt dit overleg plaats tussen groepsleiders, leraren en gedragsdeskundigen van inrichting en school.

Elke ochtend vindt er vanuit de leefgroepen een briefing plaats naar de school over bijzonderheden op de leefgroepen. Er zijn afspraken dat leraren bijzonderheden uit de onderwijssituatie melden aan de groepsleiding; veelal gebeurt dit per mail. De invulling is afhankelijk van de individuele leraren en op de school bestaat de indruk dat groepsleiders niet alle signalen op waarde schatten. De groepsleiders hebben de indruk dat sommige leraren onvoldoende informatie doorgeven, daarentegen zijn er ook leraren die altijd doorgeven hoe het met de individuele jongeren is gegaan die dag. Dit wordt zeer gewaardeerd. Het grote verloop van personeel, zowel in de school als in de inrichting, is een risico voor de continuïteit van het overleg.

Bepalen beginsituatie leerlingen

Voor de jongeren in de behandelgroepen is de beginsituatie over het algemeen vrij goed in beeld en zijn leerdoelen opgesteld. Voor de jongeren in de opvanggroepen niet. Van veel van deze jongeren ontbreken gegevens uit eerder gevolgd onderwijs en is niet bekend op welk niveau zij onderwijs kunnen volgen. Individuele leraren trachten onderwijs op maat te bieden, onder meer door zelf contact te leggen met de school van herkomst voor de bepaling van het niveau en het aanbieden van de juiste leerstof.

De school werkt op dit moment hard aan verbetering, waardoor binnen een week na intake en plaatsing op de school zicht is op de startsituatie, een onderwijstrajectkaart (OTK) kan worden ingevuld en een programma met bijbehorend lesrooster kan worden opgesteld. Daar waar gegevens ontbreken of onvolledig zijn, doet de school zelf aanvullend – didactisch – onderzoek.

Volgen vorderingen en ontwikkeling leerlingen

Leraren volgen de prestaties van de jongeren en houden een voortgangsrapportage bij. Er worden geen periodieke (totaal)rapportages opgesteld en uitgereikt. Jongeren worden in onvoldoende mate betrokken bij de opzet en de uitvoering van het onderwijsprogramma.

Leerinhouden/dagprogramma in relatie tot handelingsplan

Het onderwijsaanbod is grotendeels ontleend aan het voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (vmbo). Naast theoretische vakken is er ook een mogelijkheid om een beperkt aantal praktijkvakken te volgen. Lesmateriaal op vmbo-niveau is aanwezig, lesmateriaal op andere niveaus in onvoldoende mate. Voor veel jongeren betekent dit dat het lesmateriaal niet aansluit bij hun niveau en te weinig uitdaging biedt. Jongeren kunnen examen doen en/of certificaten behalen.

Evaluatie uitvoering handelingsplan

Een Commissie voor de begeleiding van de jongeren van De Hartelborgt is sinds korte tijd in opbouw. Aan de opstelling van handelingsplannen en uitvoering en eventuele bijstelling is tot op heden onvoldoende aandacht besteed.

Door het loslaten van de leerlijnen heeft de school wel aangegeven het onderwijsaanbod over een andere boeg te willen gooien, maar tot een evenwichtig aanbod dat rekening houdt met verschillen

tussen jongeren en dat is afgestemd op de individuele onderwijsbehoeften van de jongeren, heeft dat tot op heden niet geleid.

2.3.2. Behandeling

Scores per indicator

criterium De inrichting behandelt jongeren met psychiatrische en gedragsproblematiek	Afwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Visie op het voorkomen van psychiatrische stoornissen		√		
Herkennen en diagnosticeren van behandelbare psychiatrische stoornissen		√		
Intern en/of extern behandelaanbod behandelbare psychiatrische stoornissen		√		
Visie op het uitvoeren van geprotocolleerde geneeskundige behandelingen onder dwang	√			
Multidisciplinaire vaststelling medisch-psychiatrisch behandelbeleid	√			
Behandeling PIJ'ers en civielrechtelijk geplaatste jongeren op basis van behandelplan		√		

Onderbouwing van de scores

Visie op het voorkomen van psychiatrische stoornissen

De Hartelborgt is met haar FOBA/VIC-functie een gespecialiseerde inrichting voor psychiatrische crisisopvang, stabilisatie en begeleiding/behandeling van jongeren met psychiatrische problematiek. Deze functie is in de missie en visie vastgelegd en maakt een geformaliseerd onderdeel uit van het inrichtingsbeleid. Het voornemen van De Hartelborgt, daterend uit 2005, om deze visie per afdeling uit te werken is niet gerealiseerd. De bestaande visie is niet sturend voor het denken en werken van de verschillende beroepsbeoefenaren. Professionals hebben wel op zichzelf staande afzonderlijke ideeën en opvattingen over het voorkomen van psychiatrische stoornissen bij jongeren.

Herkennen en diagnosticeren van behandelbare psychiatrische stoornissen

Het ontbreekt in De Hartelborgt aan een eenduidig geformuleerd methodisch proces van diagnostiek en behandeling. De beroepsbeoefenaren die bij dit proces zijn betrokken hanteren hun eigen methodiek. Hierdoor is er nog onvoldoende sprake van eenduidigheid en ontstaat bij afdelingsteams én bij de jongeren onduidelijkheid en verwarring over de manier waarop het behandlungsproces gestalte moet krijgen. Daarnaast beschikt het afdelingspersoneel, zowel op de opvang- als op de behandelafdelingen, over te weinig expertise om psychiatrische stoornissen te herkennen. Het voornemen uit 2005 van het management van de inrichting om groepsmedewerkers te scholen in het (vroeg) signaleren van psychiatrische symptomen heeft geleid tot cursussen rapporteren die gegeven worden door medewerkers van het Pieter Baan Centrum. Dit heeft blijkbaar in de praktijk geen of onvoldoende effect gesorteerd. Door de ongestructureerde aandacht voor erkenning en diagnostiek krijgen gedragsproblemen die samenhangen met of voortkomen uit psychiatrische stoornissen niet altijd de juiste aandacht.

Intern en/of extern behandelaanbod behandelbare psychiatrische stoornissen

Het interne behandelaanbod voor jongeren met een psychiatrische stoornis is summier, omdat het nog onvoldoende voortvloeit uit geformaliseerd inrichtingsbeleid en beperkt zich in het bijzonder tot het verstrekken van medicatie (waaronder psychofarmaca). Met verschillende instellingen in de omgeving worden afspraken gemaakt over consultatie en inkoop/inhuur van expertise. Met het Erasmus MC zijn plannen gemaakt om (weer) te komen tot een opleidingsplaats voor de opleiding tot kinder- en jeugdpsychiater.

Visie op het uitvoeren van geprotocolleerde geneeskundige behandelingen onder dwang

De visie van De Hartelborgt op het uitvoeren van geprotocolleerde geneeskundige handelingen onder dwang is in beperkte mate opgenomen in een protocol. Het in gang gezette professionaliseringsproces en de daarmee samenhangende herinrichting van de organisatie kan mogelijk een verdere verbetering van het primaire (behandel)proces bewerkstelligen.

Multidisciplinaire vaststelling medisch-psychiatrisch behandelbeleid

Een uniform, inrichtingsbreed en methodisch overleg tussen medische dienst, gedragsdeskundigen, psychiaters en afdelingspersoneel ontbreekt. Er is geen sprake van een vooropgezet en navolgbaar multidisciplinair georganiseerd behandelbeleid. Ook ontbreekt een methodische rapportagesystematiek. De door de gedragsdeskundigen opgestelde behandelplannen gaan uit van het minimaal noodzakelijke. Contacten tussen gedragsdeskundige en psychiater zijn beperkt; zowel de afstemming over de diagnostiek als de gezamenlijke betrokkenheid bij de behandeling is gebrekkig. Ook de terugkoppelingsmogelijkheden naar de afdelingsteams zijn vanwege het ontbreken van tijd, overleg en integraal instellingsdossier summier.

In voorkomende crisissituaties worden op casusniveau altijd wel afspraken gemaakt tussen de verschillende betrokken professionals, maar dit reactieve beleid is voor uitvoerend personeel én jongeren onvoldoende voorspelbaar.

Behandeling PIJ'ers en civielrechtelijk geplaatste jongeren op basis van behandelplan

Er wordt binnen De Hartelborgt momenteel niet gewerkt met een vastgestelde behandel- of begeleidingsmethodiek. De aanpak richting jongeren wordt op individueel cliëntniveau vastgesteld. Het beleid van De Hartelborgt geeft aan dat voor alle te behandelen jongeren een behandelplan opgesteld wordt. In de opvanggroep zouden begeleidingsplannen opgesteld moeten worden. De uitvoering van dit beleid staat de laatste tijd echter onder druk. Behandelbesprekingen vinden binnen de behandelgroepen nog wel plaats, maar voor de opstelling van het behandelplan is vaak geen tijd meer.

In dossiers van jongeren van de behandelafdeling waren tot aan december 2006 consequent behandelplannen opgenomen. Deze waren voorzien van duidelijke behandelplannen en ook de voortgang daarvan werd goed aangegeven. Bij de besprekingen waren altijd de gedragsdeskundige (inhoudelijk verantwoordelijke behandelbespreking) en de school aanwezig. Bij de wat langer geleden

uitgevoerde besprekingen waren bijna altijd ook de psychiater, een maatschappelijk werker en, indien van toepassing, een therapeut aanwezig.

De geformuleerde behandeldoelen zijn over het algemeen gericht op het leven binnen de behandelgroep.

2.4. Deskundigheid van het personeel

Dit risicogebied kent één criterium: *de inrichting draagt zorg voor een professionele bedrijfscultuur*.

Het criterium komt hieronder aan bod met een aantal indicatoren.

2.4.1. Bedrijfscultuur

Scores per indicator

Criterium De inrichting draagt zorg voor een professionele bedrijfscultuur	Atwezig	Aanwezig	Operationeel	Geborgd
Indicatoren				
Formatie gezondheidszorgfuncties volgens DJI adviesnorm.		√		
7x24-uurs bereikbaarheid arts en psychiater			√	
Kwaliteit en deskundigheid personeel in relatie tot behoefte doelgroep			√	
Beleid professionele ontwikkeling medewerkers	√			
Scholingsaanbod gezondheidszorggebied		√		
Handelen medewerkers in relatie tot behoefte doelgroep	√			

Onderbouwing van de scores

Formatie gezondheidszorgfuncties volgens DJI adviesnorm

DJI adviesnorm	Realisatie De Hartelborgt
1 fte verpleegkundige op 50 jongens en 1 fte verpleegkundige op 33,5 meisjes	2,22 fte
1 fte arts op 192 jongeren	spreekuur 3 uren per week
1 fte K&J psychiater op 57,5 jongeren	32 uur per week KJP 16 uur per week psychiater assistent (niet in opleiding)

De formatie van de gezondheidszorgfuncties is over de gehele linie niet conform de normering van DJI. Dit heeft met een aantal factoren te maken, namelijk: hoog ziekteverzuim percentage (totaal in inrichting 10%, staf 3,6%), groot personeelsverloop, moeizame wervingstrajecten voor (kinder- en jeugd)psychiater. Naast deze kwantitatieve norm beschikt het aanwezige (afdelings)personeel over onvoldoende expertise op het gebied van psychopathologie en schiet ook in kwalitatieve zin tekort.

7x24-uurs bereikbaarheid arts en psychiater

Het inrichtingsbeleid voorziet in een 7x24 uurs bereikbaarheid van de huisarts en van de psychiaters.

Kwaliteit en deskundigheid personeel in relatie tot behoefte doelgroep

Groepsleiding beschikt minimaal over een relevante mbo-opleiding. Binnen de behandelgroepen werken over het algemeen hbo-gekwalficeerde medewerkers en binnen de opvanggroepen mbo-geschoolde medewerkers. De medewerkers zijn op de hoogte van hun taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

De gedragsdeskundigen hebben allen een relevante academische opleiding.

Het onderwijspersoneel beschikt over een onderwijsbevoegdheid. Verschillende leraren geven meerdere vakken aan een groep, terwijl zij niet voor al die vakken bevoegd zijn.

Beleid professionele ontwikkeling medewerkers

Er is een scholingsplan in ontwikkeling. De verwachting is dat dit in april gereed is.

Het inwerken van nieuw personeel schiet momenteel tekort. Binnenkort wil de inrichting starten met 'klasjes' voor nieuwe groepsleiding.

Niet alle gedragsdeskundigen hebben de aantekening van GZ-psycholoog. De inrichting biedt op individueel niveau gedragsdeskundigen mogelijkheden tot verdere scholing.

Voor het onderwijspersoneel is een teambreed scholingstraject opgezet, dat vanaf maart 2007 wordt gestart.

Scholingsaanbod gezondheidszorggebied

Personeelsleden van De Hartelborgt krijgen beperkt scholingsactiviteiten op het terrein van gezondheidszorg aangeboden. Vanwege krappe personele bezetting komen voorgenomen scholingsactiviteiten niet of onvoldoende van de grond.

Handelen medewerkers in relatie tot behoefte doelgroep

Er wordt niet gewerkt volgens een vastgelegde methodiek.

Voor het onderwijs geldt dat door het loslaten van de zogenaamde leerlijnen en de gewijzigde indeling van de groepen, de leraren in deze fase zoeken naar nieuwe aangrijpingspunten om hun handelen af te stemmen op de ontwikkelingsbehoeften van de doelgroep.

Hoofdstuk 3 Oordeel van de inspecties

In dit hoofdstuk wordt de vraag beantwoord of de inrichting een veilig leef-, behandel- en werkklimaat biedt én waarborgt. De inspecties beantwoorden deze vraag door aan te geven óf en waar de inrichting risico heeft op een onveilig leef-, behandel- en werkklimaat. Als er sprake is van een risico wordt hieraan een waardering toegekend. Deze waardering varieert van laag, via matig, naar ernstig tot onaanvaardbaar en is afhankelijk van de mate waarin de inrichting op de onderscheiden risicogebieden op operationeel of geborgd niveau functioneert en de samenhang hiertussen.

Bieden en waarborgen van een veilig leef- behandel- en werkklimaat

Samenvattend oordelen de inspecties dat De Hartelborgt een ernstig risico heeft op een onveilig leef-, behandel- en werkklimaat voor de jongeren en voor het personeel van de inrichting en de daaraan verbonden school. Deze risico-inschatting heeft betrekking op alle risicogebieden.

De belangrijkste reden voor de kwalificatie 'ernstig' is dat op alle gebieden de uitwerking en uitvoering van het inrichtingsbeleid tekortschiet, waardoor de kans op onveilige situaties toeneemt. Binnen De Hartelborgt is een zeer beheersmatige situatie ontstaan, die op gespannen voet staat met de uitgangspunten van een verantwoord leef-, behandel- en werkklimaat. Dit geldt voor de situatie in de inrichting en voor de situatie in de school. Eén van de geconstateerde oorzaken is gelegen in een gebrekkige personele bezetting en, in het verlengde hiervan, een gebrekkige uitvoering van beleid op alle vier de risicogebieden. Het management én de medewerkers zijn zich bewust van deze situatie. De directie van de inrichting heeft aangegeven dat zij deze ongewenste situatie op korte termijn wil verbeteren door de op handen zijnde reorganisatie. Een belangrijke verandering is dat de behandel- en opvanggroepen worden herverdeeld en iedere afdeling dual aangestuurd wordt door een afdelingshoofd (lijnverantwoordelijk) en gedragsdeskundige (inhoudelijk verantwoordelijk). Binnen een week na het inspectiebezoek worden, vanaf 5 februari 2007, de groepsleiders met hun nieuwe afdelingshoofden en gedragsdeskundigen geplaatst. De herverdeling van jongeren vindt vervolgens geleidelijk plaats. Met deze reorganisatie beoogt de inrichting de deskundigheid van het personeel beter te kunnen inzetten, omdat ervaren en onervaren personeel beter verdeeld wordt, waarna begonnen kan worden met het ontwikkelen en implementeren van nieuw beleid.

De risico's die kunnen ontstaan door deze reorganisatie worden door de directie van de inrichting onderkend. Deze risico's worden in principe ondervangen doordat twee groepen bij aanvang van de reorganisatie niet open gaan, zodat personeel boventallig kan worden ingezet.

In relatie tot de vier risicogebieden, *preventie en beheersing agressie en geweld, bejegeningssklimaat, opvoeding en behandeling, deskundigheid van het personeel*, zijn hierbij de volgende punten van belang.

De beheersing van agressie en geweld wordt niet ondersteund door consequent beleid

Er is sprake van achterstand bij de ontwikkeling en vooral bij de implementatie van beleid gericht op veiligheid. Scholingsbeleid op het gebied van beheersing en preventie van agressie en geweld wordt niet consequent uitgevoerd. Ook beschikt De Hartelborgt niet over een commissie die voorkomende agressie- en geweldsincidenten onderzoekt en uitkomsten van onderzoek vertaalt in beleidsadviezen.

Het leefklimaat is onvoldoende gericht op de bejegening van jongeren

In individueel contact is aandacht voor de persoonlijke levenssfeer van de jongeren. Binnen de leefgroep wordt echter het aanwezige beleid rond aspecten als de naleving van rechten van jongeren en het hanteren van gedragsregels niet consequent vertaald in het handelen van groepsleiders en leraren. Ook beleid rond het informeren van jongeren wordt niet consequent uitgevoerd.

Opvoeding en behandeling wordt beperkt tot het beheersen van moeilijk gedrag

Het handelen van het personeel is gericht op het voorkomen van escalatie van agressief of gewelddadig gedrag. Hierdoor spelen behandeldoelen en de bejegening van de jongeren een ondergeschikte rol, waardoor ook de uitvoering op de risicogebieden *bejegening* en *deskundigheid van het personeel* onder de maat blijft. Bij het behandelen van jongeren met psychiatrische en gedragsproblematiek is de behandelvisie onvoldoende leidend voor de diagnostiek en behandeling en bestaan er geen eenduidige en voorspelbare behandelstrategieën. Tevens is de beschikbaarheid van disciplines die behandelingen kunnen uitvoeren te beperkt. Voor de onderwijssituatie geldt dat het onderwijsaanbod ontoereikend is.

Dit klemt temeer daar De Hartelborgt een landelijke functie heeft als gespecialiseerde inrichting voor psychiatrische crisisopvang, stabilisatie en begeleiding/behandeling van jongeren met psychiatrische problematiek.

De deskundigheid van het personeel wordt niet ondersteund door scholingsbeleid

Het personeel is door zijn vooropleiding gekwalificeerd voor, op de eerste plaats, een beveiligingstaak. Op het terrein van specifieke pedagogische en/of behandelinhoudelijke begeleidingsaspecten schiet de deskundigheid over de hele linie tekort. Binnen De Hartelborgt is er weinig ruimte voor aanvullende scholingsactiviteiten wegens een hoog ziekteverzuimpercentage, een groot personeelsverloop en een krappe personele bezetting op de afdelingen.

Bijlage 1 Het onderzoek

Naar aanleiding van het onderzoek van de Inspectie jeugdzorg naar de justitiële inrichting Harreveld², heeft de minister van Justitie gevraagd om een nader onderzoek naar de veiligheid binnen *alle* justitiële jeugdinrichtingen (JJI's).

In zijn brief aan de Tweede Kamer formuleerde de minister dit als volgt: "Omdat ik niet kan uitsluiten dat zich in andere justitiële jeugdinrichtingen vergelijkbare risico's voordoen, heb ik besloten de Inspectie Jeugdzorg [in samenwerking met andere inspecties] te vragen een onderzoek naar genoemde risico's te doen bij alle justitiële jeugdinrichtingen"³

Het inspectieonderzoek moet inzicht verschaffen in de veiligheid van de jeugdigen en het personeel in justitiële jeugdinrichtingen in Nederland.

Om de veiligheid in de justitiële jeugdinrichtingen vanuit verschillende gezichtspunten te toetsen, is het onderzoek uitgevoerd door de Inspectie jeugdzorg, de Inspectie voor de Gezondheidszorg, de Onderwijsinspectie en de Inspectie sanctietoepassing. De Arbeidsinspectie heeft medewerking verleend door inbreng van kennis en ondersteuning bij de voorbereiding en uitvoering van het onderzoek.

Definities

De inspecties hanteren het uitgangspunt dat het opsluiten in een beveiligde setting van jeugdigen met ernstige gedrags- en/of psychiatrische problemen, die al dan niet strafbare feiten hebben gepleegd, een risicovolle situatie is. In dit licht bezien is het de taak van de JJI om de risico's zoveel mogelijk het hoofd te bieden en hiermee de veiligheid van jeugdigen en medewerkers te waarborgen zodat begeleiding en behandeling kan plaatsvinden. Een veilig leef-, behandel- en werkklimaat binnen de JJI definiëren de inspecties als volgt:

- de jeugdigen vormen geen gevaar voor zichzelf, in termen van zelfbeschadiging en (poging tot) zelfdoding;
- de jeugdigen vormen geen gevaar voor elkaar, in termen van verbaal, fysiek en/of seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- de jeugdigen vormen geen gevaar voor het personeel, in termen van verbaal, fysiek en/of seksueel grensoverschrijdend gedrag;
- het personeel vormt geen gevaar voor de jongeren, in termen van verbaal, fysiek en/of seksueel grensoverschrijdend gedrag.

Hoewel incidenten binnen JJI's niet uit te sluiten zijn, verwachten de inspecties dat de JJI's ernaar streven een zo veilig mogelijk leef-, behandel en werkklimaat te realiseren. Dit kunnen de inrichtingen doen door risicovolle situaties tot een minimum te beperken om zo de kans op veiligheid van

² Onderzoek naar aanleiding van incidenten op Harreveld, mei 2006

³ Brief van minister Donner aan de Tweede Kamer (5421727/06/DJJ/23 mei 2006)

jeugdigen en personeel maximaal te verhogen. Wat risicovolle situaties zijn, hebben de inspecties op basis van een risicoanalyse en een literatuurstudie gedefinieerd. Zij onderscheiden vier risicogebieden, die in belangrijke mate bijdragen aan de (on)veiligheid binnen een JJI en de daaraan verbonden school. Het betreft de volgende gebieden:

- *Preventie en beheersing van agressie en geweld*: de JJI hanteert beleid gericht op preventie en beheersing van incidenten en omgang met agressie.
- *Bejegeningssklimaat*: de JJI bejegt de jeugdigen op zodanige wijze dat onveilige situaties zo min mogelijk ontstaan of worden uitgelokt.
- *Opvoeding en behandeling*: het verblijf in de JJI wordt aangewend voor de (her)opvoeding en behandeling van jeugdigen op basis van hun individuele behoeften en problematiek.
- *Deskundigheid van het personeel*: het personeel van de JJI beschikt over voldoende (specialistische) kennis en professionaliteit om een veilig leef-, behandel- en werkklimaat te waarborgen.

Onderzoeksvraag

De vraagstelling van het onderzoek luidt als volgt:

Voldoet de justitiële jeugdinrichting aan de taak om een veilig leef-, behandel- en werkklimaat te bieden en te waarborgen voor de jeugdigen en het personeel van de inrichting en de daaraan verbonden school?

De vraagstelling wordt door middel van de volgende onderzoeksvragen beantwoord:

- heeft de JJI geformaliseerd beleid gericht op het voorkomen en terugdringen van agressie en geweld en zo ja, in hoeverre is dit beleid operationeel?
- bejegt de JJI de jeugdigen op zodanige wijze dat onveilige situaties zo veel mogelijk worden uitgesloten?
- wordt het verblijf in de JJI aangewend voor de (her)opvoeding en behandeling van jeugdigen op basis van hun individuele behoeften en problematiek?
- beschikt de JJI over voldoende (specialistische) kennis en professionaliteit om een veilig leef-, behandel- en werkklimaat te waarborgen?

Wijze van beoordelen

De inspecties hebben in een toetsingskader voor elk van de vier risicogebieden criteria geformuleerd. De inrichting krijgt een score voor elk criterium. Hierin maken de inspecties concreet of de inrichting voldoet aan wat de inspecties verwachten en hoe de inspecties dit beoordelen. Het uitgewerkte toetsingskader met de gehanteerde score-classificaties staat in bijlage 2.

De inspecties hebben hun verwachtingen en oordeel gebaseerd op de Beginselenwet JJI, de gezondheidswetgeving en de onderwijswetgeving.

Uitvoering van het onderzoek

De inspecties hebben het onderzoek gezamenlijk uitgevoerd. Zij hebben beleidsdocumenten geanalyseerd, zij hebben de inrichting twee dagen bezocht en daar cliëntendossiers getoetst en gesprekken gevoerd met de (school)directie, jongeren, groepsleiders (waaronder pedagogisch medewerkers, gastvrouwen, beveiligingmedewerkers, en een maatschappelijk werker), leerkrachten, een geestelijk verzorger, de medische dienst, leidinggevenden en de Commissies van Toezicht en Begeleiding. De inspecties hebben ook observaties gedaan in de inrichting. Zij hebben daarna hun bevindingen geanalyseerd en beoordeeld.

Bijlage 2 Score-classificaties per risicogebied, criterium en indicator

Toelichting op scoreclassificaties per indicator

Risicogebied preventie en beheersing agressie en geweld

De inrichting neemt afdoende maatregelen om agressie en geweld te voorkómen

<i>Indicator</i>	<i>Afwezig</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Operationeel</i>	<i>Geborgd</i>
Veiligheid gebouw	Het ontwerp en de constructie van de gebouwen dragen bij aan het ontstaan van onveilige situaties	Bij de bouw van de inrichting is het risico van het ontstaan van onveilige situaties goed doordacht	Indeling van het gebouw, zichtlijnen, technische of elektronische hulpmiddelen dragen bij aan een veilige verblijfssituatie voor jongeren en medewerkers	De bijdrage van het gebouw en de technische voorzieningen aan de veiligheid voor jongeren en medewerkers wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig verbeterd
Inzicht in veiligheidsbeleving	Er is onvoldoende inzicht in de veiligheidsbeleving van jongeren en medewerkers	Er is onderzoek gedaan naar de veiligheidsbeleving van jongeren en medewerkers.	De veiligheidsbeleving van jongeren en medewerkers wordt periodiek onderzocht met gestandaardiseerde instrumenten. Medewerkers en jongeren hebben respect voor sekse, cultuur en godsdienst. Er is ruimte voor het uiten van kritiek en het erkennen van fouten. De leiding toont zich betrokken bij dit onderwerp	Trends en ontwikkelingen in de veiligheidsbeleving van jongeren en medewerkers worden onderzocht en gebruikt om het veiligheidsbeleid aan te passen en te verbeteren

Inventarisatie veiligheidsrisico's	Er is geen RIE of het onderwerp agressie en geweld is hierin niet opgenomen	De risico's m.b.t. agressie en geweld zijn onderzocht en beschreven in de RIE en PvA. De risico-inventarisatie en – evaluatie behelst ten minste: Inventarisatie onveilige plekken en situaties; Inventarisatie risicomomenten m.b.t. het dagprogramma; Inventarisatie veiligheidsbeleving jongeren en medewerkers	Maatregelen om agressie en geweld tegen te gaan zoals gesteld in het PvA worden ook uitgevoerd	Het effect van de genomen maatregelen wordt onderzocht en geëvalueerd. De risico's m.b.t. agressie en geweld worden regelmatig opnieuw geïnventariseerd
Beleid preventie en beheersing incidenten	Er wordt geen aantoonbaar veiligheidsbeleid gevoerd	Er is een (schriftelijk) veiligheidsbeleid aanwezig, dat vertaald is in dienstinstructies, protocollen rond omgaan met agressief gedrag, een gedragscode en een sanctiebeleid	Medewerkers zijn op de hoogte van het veiligheidsbeleid en passen dit (waar nodig) toe in het dagelijks contact met de gedetineerden. Jongeren en andere relevante groepen worden geïnformeerd over (aspecten van) het veiligheidsbeleid	Het veiligheidsbeleid wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld.
Training medewerkers.	Medewerkers worden niet of niet voldoende getraind in het omgaan met agressie en geweld	De medewerkers worden getraind in het omgaan met agressie en geweld. Deze training behelst ten minste het omgaan met verbale agressie (intimidatie, bedreigingen), het aanleren van deëscalerend gedrag, handhaven orde en veiligheid, hanteren beperkende regels/toepassen proportioneel geweld	De medewerkers kunnen het geleerde in de training (waar nodig) toepassen	De training in het omgaan met agressie en geweld wordt periodiek herhaald, geëvalueerd en zo nodig bijgesteld

Beleid ongewenste omgangsvormen	Er is geen of onvoldoende (aantoonbaar) beleid Ongewenste Omgangsvormen	Er is een (schriftelijk) beleid Ongewenste Omgangsvormen aanwezig. Het beleid bevat ten minste een gedragscode, sanctionering, Vertrouwenspersoon, klachtenregeling/procedure, klachtencommissie, voorlichting. Op school zijn daarnaast pestprotocollen, omgangsregels, regels voor het dragen van bepaalde kleding/symbolen	Medewerkers zijn op de hoogte van het beleid Ongewenste Omgangsvormen en kunnen het waar nodig toepassen. Seksuele intimidatie, pesten, discriminatie wordt voorkomen	Het beleid Ongewenste Omgangsvormen wordt (mede n.a.v. meldingen/klachten) periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld
Beleid integriteitsbreuken	Er is geen of onvoldoende (aantoonbaar) beleid integriteit	Er is een (schriftelijk) beleid integriteit aanwezig. Het beleid bevat ten minste een gedragscode, risicoanalyse, voorlichting, inventarisatie, risicofuncties, procedure en afhandelen incidenten etc.	Medewerkers zijn op de hoogte van het beleid integriteit en kunnen het waar nodig toepassen	Het beleid integriteit wordt (mede n.a.v. meldingen/klachten) periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld

Risicogebied preventie en beheersing agressie en geweld

De inrichting treedt adequaat op tegen agressie en geweld

<i>Indicator</i>	<i>Afwezig</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Operationeel</i>	<i>Geborgd</i>
Personele bezetting	M.b.t. de inzet van personeel is niet (aantoonbaar) rekening gehouden met de risico's in de inrichting	M.b.t. de inzet van personeel is aantoonbaar rekening gehouden met de risico's in de inrichting	De (extra) inzet van personeel op risicomomenten/locaties is geformaliseerd en maakt onderdeel uit van het inrichtingsbeleid	De personeelsinzet wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld
Melding, registratie en analyse van incidenten	Er is geen systeem voor het melden en registreren van incidenten of dit wordt niet/onvoldoende gebruikt. N.a.v. incidentmeldingen wordt niet onverwijld actie ondernomen door het bevoegd gezag	Er is een systeem voor het melden en registreren van incidenten. Hieronder vallen ook het vaststellen van meldingsnormen, meldplicht, meldpunt, meldings-/MIP-commissie. Het bevoegd gezag treedt sanctionerend op	De procedure voor het melden en registreren van incidenten is bij de medewerkers bekend en wordt als zodanig ook toepast. Er is een overzichtelijke incidentenregistratie. Toedracht en afhandeling van incidenten wordt grondig onderzocht en vastgelegd	Incidenten worden geanalyseerd en teruggekoppeld. De incidentenregistratie wordt periodiek geëvalueerd, wat zo nodig leidt tot bijstelling van beleid
Alarmeringsprocedure.	De inrichting heeft geen alarmeringsprocedure.	Er is een (schriftelijke) alarmeringsprocedure aanwezig met daarin werkwijze alarmering, voorlichting en onderricht, praktijkoefeningen, registratie en evaluatie alarmmeldingen	Medewerkers zijn op de hoogte van de alarmeringsprocedure en passen deze toe	De alarmeringsprocedure wordt (mede n.a.v. alarmmeldingen en praktijkoefeningen) periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld
Samenwerking inrichting en school m.b.t. incidenten	Er is geen (aantoonbare) samenwerking tussen school en inrichting	De samenwerking tussen school en inrichting is vastgelegd in overlegvormen en schriftelijke afspraken.	De samenwerking tussen school en inrichting is geformaliseerd en maakt deel uit van het inrichtingsbeleid	De samenwerking tussen school en inrichting wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld

Nazorg incidenten	Er is geen (aantoonbare) procedure m.b.t. opvang en nazorg	Er is een (schriftelijke) procedure voor opvang en nazorg aanwezig. Betrokkenen worden getraind	Medewerkers zijn op de hoogte van de procedure voor opvang en nazorg en deze wordt als zodanig ook toegepast	De procedure voor opvang en nazorg wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld

Risicogebied bejegeningssklimaat

De inrichting waarborgt de rechten van de jongeren

<i>Indicator</i>	<i>Afwezig</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Operationeel</i>	<i>Geborgd</i>
Informeren van jongeren	De inrichting informeert jongeren niet systematisch over rechten en plichten	Er is een protocol dat wordt gehanteerd om jongeren te informeren over rechten en plichten	Jongeren zijn op de hoogte van de rechten en plichten die aan hun verblijf in de JJI verbonden zijn	De effecten van het informeren van jongeren worden onderzocht en geëvalueerd en de werkwijze en te hanteren middelen worden verbeterd
Klachtprocedures, verzoek- of bezwaarschriften	Er is geen beleid gericht op benutten van klachten en klachtprocedures om de rechten van jongeren te borgen en op een voortvarende afhandeling van klachten	Er is een vastgelegd beleid dat voorziet in een zorgvuldige en voortvarende afhandeling van klachten van jongeren	Jongeren beschouwen het indienen van klachten als een vanzelfsprekend en geaccepteerd middel om op te komen voor hun rechten	Een periodieke analyse van ingediende en gegrond verklaarde klachten wordt besproken met medewerkers en jongeren. De uitkomsten van dat gesprek worden in beleid vertaald. Er is aandacht voor "harde" en "zachte" klachten
Hulp en rechtsbijstand	Er is geen beleid gericht op het bieden van ondersteuning aan jongeren die klachten willen indienen	Jongeren worden in de gelegenheid gesteld om contact op te nemen met voogd/advocaat of andere personen of instanties die hen bij het indienen bij de behandeling van klachten kunnen ondersteunen	De inrichting ondersteunt de jongeren actief bij betrekken van hulp en passende bijstand bij behandeling van klachten	Ondersteuners bij klachtbehandeling worden actief betrokken bij het wegnemen van de oorzaken die aan klachten ten grondslag liggen
Recht op medische/psychiatrische behandeling	De inrichting onthoudt jongeren het recht op een medisch/psychiatrische behandeling	De inrichting heeft een geformaliseerde visie op het recht van jongeren op een medisch/psychiatrische behandeling	De visie op het recht van jongeren op een medisch/psychiatrische behandeling is bij medewerkers bekend en er wordt conform gehandeld	Periodiek wordt de geformaliseerde visie inzake psychiatrische stoornissen getoetst en zo nodig bijgesteld
Visie op geprotocolleerd uitvoeren van separaties en isolaties	De inrichting heeft geen beleidsvisie op het plaatsen in afzondering en isolatie	De inrichting heeft een beleidsvisie op het plaatsen in afzondering en isolatie	De beleidsvisie is bekend bij medewerkers en is sturend voor hun handelen	De beleidsvisie wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld

Dagbesteding jongeren (onderwijs of anderszins)	Niet voor alle jongeren is er direct een plaats op school of binnen een andere dagbesteding. Jongeren moeten dagdelen op kamer/cel doorbrengen	Jongeren gaan naar school of een andere dagbesteding als programmavulling	Het onderwijs is een essentieel onderdeel van de behandeling en heeft een vanzelfsprekende plaats	School en inrichting evalueren frequent het onderwijs en/of de dagbesteding en trekken waar nodig beleidsconclusies

Risicogebied bejegeningssklimaat**De inrichting biedt de jongeren een voorspelbaar perspectief**

<i>Indicator</i>	<i>Afwezig</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Operationeel</i>	<i>Geborgd</i>
Informatie jongeren over doel en perspectief verblijf	De inrichting heeft geen actieve rol in het informeren van de jongere over de maatregel of het vonnis dat tot plaatsing in de JJI leidde	Er is beleid met betrekking tot het verzamelen van informatie over de aanleiding tot de plaatsing van jongeren en met betrekking tot de wijze waarop de jongere daarover geïnformeerd wordt	Gesprekken waarin het verblijfsperspectief aan de orde is worden systematisch gehouden met de jongeren, en de verslagen ervan worden in het persoonsdossier van de jongere opgeslagen	De inrichting onderzoekt periodiek de redenen waarom jongeren in een JJI worden geplaatst, en stelt zijn opname- en behandlingsbeleid daarop bij
Betrokkenheid jongeren bij verblijfs-/behandelplan.	De wijze waarop jongeren gehoord en betrokken worden bij (wijzigingen in) verblijfs- en behandelplannen is niet in beleid vastgelegd	In beleid en daarop gebaseerde procedures is vastgelegd hoe jongeren bij beslissingen over verblijfs- en behandelplannen betrokken worden	Groepsleiding/ gedragsdeskundigen bespreken (voorgenomen wijzigingen in) verblijfs- en behandelplannen met de jongeren, en maken daarvan verslag t.b.v. het dossier. Jongeren zijn van deze werkwijze op de hoogte	De inrichting onderzoekt en evalueert de invloed die de jongeren hebben op verblijfs- en behandelplan
Betrokkenheid ouders/wettelijke vertegenwoordigers bij verblijfs-/behandelplan	De wijze waarop wettelijke vertegenwoordigers en ouders betrokken worden bij beslissingen over verblijfs- en behandelplannen is niet in beleid vastgelegd	In beleid en daarop gebaseerde procedures is vastgelegd hoe de inrichting wettelijke vertegenwoordigers en ouders wil betrekken bij het vaststellen van verblijfs- en behandelplannen	De inrichting gebruikt de inbreng van wettelijke vertegenwoordigers en ouders om het verblijfs- behandelplan inhoud te geven. Deze inbreng wordt schriftelijk vastgelegd	De inrichting onderzoekt regelmatig welke factoren van invloed zijn op het effectief betrekken van wettelijke vertegenwoordigers en ouders bij het inhoud geven aan verblijfs- en behandelplannen, en stelt zijn beleid daarop bij

Informatie jongeren over doel en perspectief school	Jongeren gaan naar school omdat ze overdag niet op de groep mogen blijven en dit is tevens het belangrijkste argument voor het schoolbezoek	De school bespreekt met iedere jongere de plaats en functie van het onderwijs binnen de behandeling	School heeft een heldere intakeprocedure waarbij voorgeschiedenis en toekomstige schoolloopbaan expliciet worden vastgelegd samen met de jongere	De school analyseert frequent de toelatingsprocedure van het onderwijs in het perspectief van de jongeren

Risicogebied bejegeningssklimaat**De inrichting gaat respectvol om met de jongeren**

<i>Indicator</i>	<i>Afwezig</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Operationeel</i>	<i>Geborgd</i>
Bescherming privacy en persoonlijke levenssfeer	De inrichting heeft geen beleid m.b.t. de bescherming van eigendommen, de persoonlijke levenssfeer van de jongeren en het delen van informatie over de jongere	De bescherming van informatie over jongeren, van eigendommen en de persoonlijke levenssfeer is in beleid vastgelegd	Medewerkers hanteren het inrichtingsbeleid m.b.t. de bescherming van de persoonlijke levenssfeer van jongeren. Incidenten en dilemma's op dit terrein worden besproken	Het beleid met betrekking tot de bescherming van de persoonlijke levenssfeer wordt op basis van onderzoek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld
Naleving gedragsregels/omgangsvormen	Er is geen beleid (of slechts beleid op onderdelen) met betrekking tot het handhaven van gedragsregels en omgangsvormen, die binnen de leefgroep of de onderwijssituatie gelden	Er is inrichtingsbeleid m.b.t. de gedragsregels en omgangsvormen. Medewerkers onderkennen het belang van regelmaat, voorspelbaarheid en consequent optreden	Het beleid m.b.t. gedragsregels en omgangsvormen is schriftelijk vastgelegd, en bekend bij de jongeren. Het wordt consequent uitgevoerd door de medewerkers. Op afwijkingen wordt adequaat gereageerd	De handhaafbaarheid van gedragsregels wordt periodiek geëvalueerd. Zo nodig wordt het beleid bijgesteld
Nemen/verantwoorden van sanctionerende en geweldsmaatregelen	Het opleggen van sancties aan jongeren vindt niet altijd plaats volgens de in de Bij en afgeleide regels vastgelegde procedures. Medewerkers zijn niet allemaal geschoold en geoefend voor het gebruik van veiligheidsmiddelen en geweld	Het opleggen van sancties en maatregelen gebeurt volgens protocollen die gebaseerd zijn op de Bij. Daaronder begrepen zijn time out en kortdurende kamerplaatsing. Alle sancties worden schriftelijk vastgelegd. Alle daarbij betrokken medewerkers zijn getraind en geoefend m.b.t. hantering geweld en veiligheidsmiddelen	Er zijn algemene richtlijnen voor het opleggen van sancties voor gedragingen van jongeren. Afwijkingen daarvan worden in beeld gebracht. Aan een zorgvuldige communicatie met de jongeren over opgelegde sancties wordt zichtbaar aandacht besteed	Het sanctiebeleid van de inrichting wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld

Besluitvorming/verantwoording van intrekken vrijheden	De voorwaarden waaronder vrijheden kunnen worden genoten en worden ingetrokken zijn niet in een beleid vastgelegd en niet altijd bekend bij de jongeren	De inrichting heeft een beleid met betrekking tot het toekennen van beloningen en het intrekken van vrijheden	Het beleid m.b.t. het toekennen van beloningen en het intrekken van vrijheden is schriftelijk vastgelegd. Het wordt consequent toegepast. Medewerkers en jongeren zijn ervan op de hoogte	Het beleid m.b.t. straffen en belonen en het intrekken van vrijheden wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld

Risicogebied opvoeding en behandeling**De inrichting stelt de opvoeding van de jongeren centraal**

<i>Indicator</i>	<i>Afwezig</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Operationeel</i>	<i>Geborgd</i>
Aansluiting dagprogramma bij ontwikkelingsbehoeften	De inrichting heeft geen vastgelegd dagprogramma per groep	Voor elke groep heeft de inrichting een vastgelegd dagprogramma dat afgestemd is op de ontwikkelingsbehoefte van de jongeren in de groep	Het dagprogramma is bij alle jongeren en groepsleiders bekend en wordt consequent uitgevoerd. Afwijkingen van het dagprogramma moeten worden onderbouwd	Het dagprogramma wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig aangepast
Afstemming leefomgeving op ontwikkelingsbehoeften	De fysieke inrichting van de leefruimtes is uitsluitend bepaald door veiligheidsoverwegingen	De leefruimtes maken een verzorgde indruk, ze zijn opgeruimd, ordelijk en schoon. Daarnaast hebben de leefruimtes kenmerken van een huiselijk interieur (bijv. zithoek, eettafel, TV)	De leefruimtes hebben een uitnodigend karakter voor jongeren en groepsleiding en er zijn uitingen van hedendaagse jongerencultuur (bijv. posters), afgestemd op de doelgroep. (let wel: geen agressieve/seksueel getinte posters). Jongeren worden betrokken bij het op orde houden van de ruimtes	De fysieke inrichting, aankleding en verzorging van de leefruimtes is onderwerp van gesprek tussen jongeren en medewerkers en wordt zo nodig verbeterd en bijgesteld
Samenstelling leefgroepen	De leefgroepen worden samengesteld op basis van capaciteit en niet op basis van individuele kenmerken van de jongere	Enige gerichte toewijzing van jongeren naar leefgroepen vindt plaats binnen de inrichting maar dit is niet systematisch (d.w.z. op basis van een screening van alle jongeren nadat ze geplaatst zijn)	De inrichting bepaalt naar welke leefgroep individuele jongeren gaan op basis van een screening binnen de inrichting en (indien van toepassing) met gebruikmaking van vooraf verzamelde informatie. Er wordt rekening gehouden met de problematiek en delictgeschiedenis van jongeren	Periodiek evalueert de inrichting de wijze waarop en de mate waarin de leefgroepen worden samengesteld op basis van de ontwikkelingsbehoefte van individuele jongeren. Zo nodig vinden aanpassingen plaats.

Samenstelling schoolgroepen	De samenstelling van de schoolgroepen is volledig willekeurig	De school bepaalt de samenstelling van de schoolgroepen	De school bepaalt de samenstelling van de schoolgroepen aan de hand van de ontwikkelingsbehoeften van individuele jongeren	De school evalueert periodiek de samenstelling van de schoolgroepen en past de samenstelling zo nodig aan
Multidisciplinair overleg over begeleiding jongeren/leerlingen	Er is geen multidisciplinair overleg geregeld	Frequentie en samenstelling van het multidisciplinair overleg is vastgelegd	De inhoud van het multidisciplinair overleg is vastgelegd en betreft in ieder geval de dagelijkse begeleiding van individuele jongeren, zowel op de groepen als op school	De functie en invulling van het multidisciplinair overleg wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig aangepast
Bepalen beginsituatie leerlingen	Bij plaatsing wordt er geen beginsituatie geformuleerd en/of ontbreken essentiële gegevens van de leerlingen	Voor leerlingen van wie gegevens beschikbaar zijn wordt de beginsituatie vastgesteld	CvB bepaalt voor alle leerlingen de beginsituatie	De school heeft een systeem waarbij voor alle leerlingen de beginsituatie wordt vastgesteld en dit systeem wordt frequent geëvalueerd
Volgen vorderingen en ontwikkeling leerlingen	Er ontbreekt een functionerend leerlingvolgsysteem	Er is een leerlingvolgsysteem	Voor alle leerlingen is er een leerlingvolgsysteem en op basis van dit systeem wordt het onderwijs vormgegeven	De school gebruikt het systeem om leerlingen te volgen ook om onderwijsinhoudelijke keuzes te maken en het beleid bij te stellen
Leerinhouden/dagprogramma in relatie tot handelingsplan	De leerinhouden en het dagprogramma komen voort uit het aanbod van de school	Leerlingen hebben slechts ten delen een programma dat in overeenstemming is met hun onderwijsbehoeften	De school heeft een aanbod en aanpak die past bij de onderwijsbehoeften van de leerlingen verwoord in het handelingsplan	De school analyseert systematisch of het aanbod aansluit bij de behoeften van de leerlingen. Dit leidt tot aanpassingen
Evaluatie uitvoering handelingsplan	Voor evaluatie is geen tijd	De CvB bespreekt met het personeel de uitvoering van de handelingsplannen	Bespreken en evalueren van de handelingsplannen is ingebed in de overlegstructuur van de school	De evaluatie van de handelingsplannen leidt op schoolniveau tot aanpassingen en bijstellingen. Belanghebbenden zijn hierbij betrokken (team, inrichting etc.)

Risicogebied opvoeding en behandeling**De inrichting behandelt jongeren met psychiatrische en gedragsproblematiek**

<i>Indicator</i>	<i>Afwezig</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Operationeel</i>	<i>Geborgd</i>
Visie op het voorkomen van psychiatrische stoornissen	De inrichting heeft geen visie op psychiatrie binnen JJI	De inrichting heeft visie op psychiatrie binnen JJI, maar niet schriftelijk vastgelegd	De visie op psychiatrie in JJI is schriftelijk vastgelegd (geformaliseerd) en maakt onderdeel uit van beleid inrichting	Periodiek wordt de geformaliseerde visie inzake psychiatrische stoornissen getoetst en zo nodig bijgesteld
Herkennen en diagnosticeren van behandelbare psychiatrische stoornissen	De inrichting hanteert geen methodiek om psychiatrische stoornissen bij jeugdigen te herkennen en te diagnosticeren	Binnen de inrichting wordt gewerkt met een methodiek om psychiatrische stoornissen bij jeugdigen te herkennen en te diagnosticeren	De methode om psychiatrische stoornissen bij jeugdigen te herkennen en te diagnosticeren is beschreven en maakt onderdeel uit van het inrichtingsbeleid	Het beleid inzake het herkennen en diagnosticeren van psychiatrische stoornissen wordt periodiek getoetst en zo nodig bijgesteld
Intern en/of extern behandelaanbod behandelbare psychiatrische stoornissen	De inrichting biedt geen intern en/of extern behandelaanbod voor jeugdigen met een behandelbare psychiatrische stoornis	Het intern en/of extern behandelaanbod voor jeugdigen met een psychiatrische stoornis is (beperkt) aanwezig en niet geformaliseerd in het inrichtingsbeleid	Het intern en/of extern behandelaanbod voor jeugdigen met een psychiatrische stoornis is geformaliseerd en maakt onderdeel uit van het inrichtingsbeleid	Het geformaliseerde behandelaanbod wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld
Visie op het uitvoeren van geprotocolleerde geneeskundige behandelingen onder dwang	De inrichting heeft geen beleidsvisie op het toepassen van geneeskundige handelingen onder dwang	De inrichting heeft een beleidsvisie op het toepassen van geneeskundige handelingen onder dwang	De beleidsvisie is bekend bij medewerkers en is sturend voor hun handelen	De beleidsvisie wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld
Multidisciplinaire vaststelling medisch-psychiatrisch behandelbeleid	Er is geen structureel overleg tussen medische dienst, psychiater, gz-psychologen om psychomedische zorg te waarborgen en te coördineren	De (multidisciplinaire) samenstelling, werkwijze en bevoegdheden van de overlegvorm zijn beschreven	Het psychomedisch- of behandeloverleg vindt structureel plaats en voldoet aan de doelstelling	Het psychomedisch- of behandeloverleg maakt structureel onderdeel uit van het inrichtingsbeleid en jaarlijks brengt het overleg een verslag uit dat deel uitmaakt van het jaarverslag van de inrichting

Behandeling PIJ'ers en civielrechtelijk geplaatste jongeren op basis van behandelplan	Behandelplannen worden niet opgesteld voor alle te behandelen jongeren	Voor iedere PIJ'er en civielrechtelijk geplaatste jongere wordt een behandelplan opgesteld waarin minimaal is opgenomen: een omschrijving van de problematiek van de jongere en een beschrijving van een passend begeleidings-/of behandeltraject	De in te zetten behandeling is uitgewerkt in termen van concrete, aan termen gebonden doelen en middelen. Hierbij wordt expliciet gebruik gemaakt van vooraf verzamelde informatie (bijv. het Raadsonderzoek, de BARO, evt. PO). De behandeling wordt conform plan uitgevoerd en geëvalueerd Er wordt expliciet stilgestaan bij het behalen van de behandeldoelen	De behandelingen van PIJ'ers en civielrechtelijk geplaatste jongeren en de kwaliteit van de behandelplannen worden op inrichtingsniveau periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld

Risicogebied deskundigheid van het personeel**De inrichting draagt zorg voor een professionele bedrijfscultuur**

<i>Indicator</i>	<i>Afwezig</i>	<i>Aanwezig</i>	<i>Operationeel</i>	<i>Geborgd</i>
Formatie gezondheidszorgfuncties volgens DJI adviesnorm.	De formatie van gezondheidszorgfuncties is over de hele linie beneden de adviesnorm van DJI	De formatie van gezondheidszorgfuncties is voor een aantal functies (bijna) conform de adviesnorm van DJI	De formatie van gezondheidszorgfuncties voldoet aan de adviesnorm van DJI	De DJI adviesnorm is operationeel en het beleid inzake de gezondheidszorgformatie wordt periodiek geëvalueerd
7x24 uurs bereikbaarheid arts en psychiater	De 7x24 uurs bereikbaarheid van de huisarts of inrichtingsarts en psychiater is niet geregeld	Er zijn (mondelinge) afspraken over de 7x24uurs bereikbaarheid van de huisarts of inrichtingsarts en psychiater en deze functioneren	De 7x24 uurs bereikbaarheid van de huisarts of inrichtingsarts en psychiater functioneert en is schriftelijk vastgelegd	De geformaliseerde 7x24 uurs bereikbaarheid van de huisarts of inrichtingsarts en psychiater wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld
Kwaliteit en deskundigheid personeel in relatie tot behoefte doelgroep	Er zijn geen selectienormen vastgesteld voor het personeel.	Selectienormen voor het personeel zijn vastgelegd. De normen sluiten aan op de behoefte van de doelgroep en op in functieomschrijvingen vastgelegde taken en verantwoordelijkheden	Er worden objectieve selectieprocedures gehanteerd en selectie vindt plaats volgens de vastgestelde normen en procedures. De medewerkers zijn op de hoogte van hun taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden	De inrichting bewaakt dat de kwaliteit en niveau van nieuwe medewerkers in verhouding staat tot de eisen van het werk en de behoefte van de jongeren. De selectienormen en –procedure en de functiedocumenten worden periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld

Beleid professionele ontwikkeling medewerkers	Er is geen vastgelegd beleid voor het inwerken, ontwikkelen en ondersteunen van medewerkers.	De inrichting voert (vastgelegd) beleid dat voorziet in het inwerken, ontwikkelen en ondersteunen van medewerkers (denk aan: inwerkprogramma; interne opleiding; persoonlijke ontwikkelplannen; vormen van deskundigheidsbevordering als onderlinge coaching, intervisie, vaardigheidstraining, etc; vormen van ondersteuning als collegiale consultatie en werkbegeleiding)	Medewerkers worden structureel ondersteund bij het uitvoeren van hun dagelijkse werkzaamheden en maken gebruik van inwerkprogramma's, interne opleidingen en andere ondersteuningsvormen	Professionele houding en ontwikkeling van medewerkers is onderwerp van functionerings- en beoordelingsgesprekken. Het beleid voor inwerken, ontwikkelen en ondersteunen van medewerkers wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld
Scholingsaanbod gezondheidszorggebied	De inrichting biedt medewerkers geen gezondheidszorg (bij)scholingsmogelijkheden.	Het scholingsaanbod van de inrichting voorziet in gezondheidszorg deskundigheidsbevordering	Medewerkers worden gestimuleerd of verplicht gesteld gebruik te maken van het scholingsaanbod	Het scholingsaanbod wordt periodiek geëvalueerd en zo nodig bijgesteld
Handelen medewerkers in relatie tot behoefte doelgroep	Er wordt niet gewerkt volgens een vastgelegde methodiek	Het gewenste handelen van medewerkers is vastgelegd in een methodiek die toegespitst is op de ontwikkelingsbehoeften van de doelgroep	Medewerkers werken volgens de vastgelegde methodiek. Medewerkers zijn flexibel en kunnen hun handelen aanpassen naar gelang de specifieke eisen van de situatie	De leidinggevendenden hebben zicht op de mate waarin medewerkers werken conform de methodiek. Dit is onderwerp van gesprek tijdens o.a. functioneringsgesprekken. Indien nodig wordt deskundigheidsbevordering ingezet

Anthonio, G. (1997)

- Suicidaliteit en suicide; De Hartelborgt: Spijkenisse

Brienen, M; Dekkers, G; Sonnleitner, M. (2001)

- Brandplan dependence; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Brandplan; De Hartelborgt: Spijkenisse

Brienen, M. (2006)

- Ongeoorloofde afwezigheid; De Hartelborgt: Spijkenisse

Dekkers, G; Brienen, M. (2007)

- Intern verplaatsingsplan; De Hartelborgt: Spijkenisse

Meijer, F.C.A. (2001)

- Toepassing mechanische middelen; De Hartelborgt: Spijkenisse

De Hartelborgt (ongedateerd)

- Jaarplan 2006; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Jaarplan 2007; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Jaarverslag 2005; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Organogram; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Veiligheidsboek; De Hartelborgt: Spijkenisse

De Hartelborgt (1999)

- Raamregeling ontruiming Justitiële Inrichtingen; De Hartelborgt: Spijkenisse

De Hartelborgt (2001)

- Gebruik observatiecamera's; De Hartelborgt: Spijkenisse

De Hartelborgt (2005)

- Huisregels de Hartelborgt; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Jeugdtevredenheidsonderzoek 2005; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Medewerkerstevredenheidsonderzoek 2005; De Hartelborgt: Spijkenisse

De Hartelborgt (2006)

- Een heldere koers, 10 basisregels voor de Hartelborgt + uitwerkingen door afdelingen; De Hartelborgt: Spijkenisse

- eerste viermaandsrapportage De Hartelborgt; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Organisatie & formatierapport 2005; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Overzicht gemiddelde verblijfsduur uitgeschreven jongeren 2006; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Plan van aanpak: verder professionalisering medewerkers; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Tweede viermaandsrapportage 2006 De Hartelborgt; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Quick Scan DJI; De Hartelborgt: Spijkenisse

De Hartelborgt (2007)

- Geestelijke verzorging bij crisis; De Hartelborgt: Spijkenisse
- Overzicht regionale herkomst jeugdigen; De Hartelborgt: Spijkenisse